

agnoscerent quia si mortuus non fuisset, Christus esse non posset. Docuit de Moyse, docuit de subsequentibus Scripturis, docuit de Prophetis, quod illis dixerat : « Quia » oportebat Christum mori, et sic intrare in gloriam » suam¹. » Audiebant, gaudebant, suspirabant; et quomodo ipsi confessi sunt, ardebant : et præsentem lucem non agnoscebant.

III. Quale autem mysterium, fratres mei? Intrat ad eos, fit eis hospes; et qui per totam viam non agnoscebatur, in fractione panis agnoscitur. Discite hospites suscipere, ubi agnoscitur Christus. An nescitis quia si quem Christianum susceperitis, ipsum suscipitis? Nonne ipse dicit : « Hospes fui, et suscepistis me? » Et quando ei dicitur : « Domine, quando te vidimus hospitem? » Respondet : « Cum uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis². » Cum ergo Christianus Christianum suscipit, serviunt membra membris; et gaudet caput, et sibi imputat datum, quod membro ejus fuerit erogatum. Hic ergo pascatur Christus esuriens, accipiat potum sitiens, vestiatur nudus, suscipiatur peregrinus, visitetur ægrotus. Hoc habet necessitas itineris. Sic in ista peregrinatione vivendum est, ubi eget Christus. Eget in suis, plenus est in se. Sed qui eget in suis, et plenus est in se, egentes adducit ad se. Ibi non erit fames, non erit sitis, non erit nuditas, non erit ægritudo, non erit peregrinatio, non erit labor, non erit dolor. Scio quia ista ibi non erunt, et nescio quid ibi erit. Ista enim quæ ibi non erunt, novi : illud autem quod ibi inventuri sumus, « Nec oculus vidit, nec auris audivit, » nec in cor hominis ascendit³. » Amare possumus, desiderare possumus, in hac peregrinatione tanto bono suspirare possumus : digne hoc cogitare et verbis explicare non possumus. Certe ego non possum. Ergo, fratres mei,

¹ Luc. xxiv, 26. — ² Matth. xxv, 35, 36. — ³ 1 Cor. ii, 9.

quærite quis possit. Si invenire potestis, et me vobiscum discipulum trahite. Illud scio, quoniam « Qui potens est, » sicut Apostolus ait, facere super quam petimus, aut in » telligimus¹, » illuc perducet, ubi fiat quod scriptum est : « Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te². » Totum negotium nostrum, laus Dei erit. Quid laudabimus, si non amabimus; et illud amabimus, quod videbimus? Verum enim videbimus, et ipsum verum Deus erit, quem laudabimus. Ibi inveniemus quod hodie cantavimus : Amen, Verum est : Alleluia, Laudate Dominum.

SERMO CCXXXVII³.

In diebus Paschalibus, VIII.

De ultima lectione Evangelii Luc. xxiv, cum refutatione Manichæorum.

I. DE resurrectione Domini quod sequebatur in Evangelio secundum Lucam, hodie terminatum est, ubi audivimus apparuisse Dominum in medio Discipulorum suorum disceptantium de resurrectione ejus, et non credentium. Tam vero eis inopinatum fuit et incredibile, ut nec videntes viderent. Videbant enim vivum, quem planxerant mortuum : videbant in medio sui stantem, quem doluerant in cruce pendentem. Videbant ergo; et quia suis oculis non credebant, ut verum viderent, falli se putabant.

¹ Ephes. iii, 20. — ² Psal. lxxxiii, 5. — ³ Alias de Tempore 145.

« Existimabant enim, sicut audistis, se spiritum videre¹. » Quod postea crediderunt de Christo pessimi hæretici, prius hoc crediderunt titubantes Apostoli. Sunt enim hodie qui non credunt carnem habuisse Christum : quia et partum virginis destruunt, et nolunt eum natum ex fœmina credere. « Verbum caro factum est², » prorsus alienant a sua fide, vel potius a sua infidelitate. Totam istam dispensationem salutis nostræ, quod factus est homo pro inveniando homine, qui Deus fecerat hominem ; totum hoc, quod Christus in remissionem peccatorum nostrorum verum, non falsum sanguinem fudit, et de vero suo sanguine chirographum peccatorum nostrorum delevit ; hoc totum hæretici damnabiles evacuare conantur. Totum hoc, ut Manichæi credunt, quod apparuit oculis hominum, spiritus fuit, caro non fuit.

II. Ecce loquitur Evangelium. Stabat Dominus inter Discipulos suos, nondum credentes quod resurrexerat. Videbant eum, et putabant se spiritum videre. Si nihil mali est, credere Christum spiritum fuisse, non carnem ; si nihil mali est, dimittantur in ista opinione Discipuli. Attendite, ut intelligatis quod volo dicere : Deus autem donet ut dicam, id est, sic dicam, quomodo vos audire expedit. Ecce hoc ipsum repeto. Aliquando ipsi detestabiles, carnem detestantes, et secundum carnem viventes, aliquando hoc dicunt, et sic decipiunt : Qui melius credunt de Christo, illi qui dicunt quia carnem habuit, an nos qui dicimus, Deus erat, spiritus erat, et oculis hominum non corpus, sed Deus apparebat ? Quid est melius, caro, an spiritus ? Quid responsuri sumus, nisi spiritum carne esse meliorem ? Si ergo, dicit, confiteris quia spiritus melior sit quam caro ; melius ego de Christo sentio, qui eum spiritum fuisse dico, non carnem. O infelix er-

¹ Luc. xxiv, 37. — ² Joan. i, 14.

ror ! Quare ? Ego carnem dico fuisse Christum ? Tu dicis spiritum : ego spiritum et carnem. Non tu melius dicis, sed minus dicis. Audi ergo totum quod dico ego : id est, quod dicit catholica fides, quod dicit fundatissima et serenissima veritas. Tu qui dicis spiritum tantum fuisse Christum ; quod est et spiritus noster, id est, anima nostra, hoc dicis tantum fuisse Christum : audi quid dicas. Dico quod dicis. Erat ipse spiritus ex ea natura et substantia, unde et noster est spiritus. Quanto minus dicas, attende. Erat ibi Verbum, erat ibi caro. Tu dicis : Humanus spiritus solus. Ego dico : Verbum, spiritus, corpus : Deus et homo. Si duo nolo dicere, si duas res nolo dicere ; isto utor compendio, Deus et homo. Et verus Deus, et verus homo. Nihil falsum in humanitate, nihil falsum in divinitate. Sed de ipso homine si quæris a me, duo iterum dico : Anima humana, et caro humana. Tu homo es propter animam et carnem : ille Christus propter Deum et hominem. Ecce quod dico.

III. Sed tu melius te dicere putas, quia dicis : Spiritus erat, spiritus apparebat, spiritus videbatur, spiritus in homine conversabatur. Hoc dicis : ut dixi, hoc putabant et Discipuli. Si nihil mali dicis, si bonum est quod dicis : bonum erat et quod Discipuli putabant. Si Dominus sic eos dimisit, ut hoc putarent, dimittendus es et tu. Hoc enim credebant quod et tu : si bonum est quod tu credis, bonum erat quod illi credebant. Sed non erat bonum. Ait illis Dominus : « Quid turbati estis ? » Perturbatio credidit, quod credis. Quid ? Putabant se spiritum videre. Et Dominus ad hæc : « Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in cor vestrum ? » Cogitationes istæ terrenæ sunt. Si enim cœlestes essent, descenderent in cor, non ascenderent. Quare enim dicitur nobis : Sursum cor, nisi ut terrenæ cogitationes non ante se invenient

cor nostrum, quod sursum posuerimus? Ergo, « Quid » turbati estis, et cogitationes ascendunt in cor vestrum? » Videte manus meas et pedes meos, palpate et videte. » Si parum est vobis attendere; manus mittite. Si parum est attendere, nec sufficiat tangere; palpate. Nec, Tangite, solum dixit: sed, Palpate et contrectate. Pro bent sibi manus vestrae, si mentiuntur oculi vestri: « Palpate, » et videte, » oculos in manibus habete. Quid palpate, et quid videte? « Quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut » me videtis habere¹. » Errabas cum Discipulis, corrigere cum Discipulis. Humanum est, concedo. Putatis spiritum Christum: hoc et Petrus, hoc et caeteri qui spiritum putaverunt se videre; sed in isto errore non remanserunt, ut scias prorsus hoc fuisse in cordibus eorum. Medicus eos non dimisit sic: accessit, medicamentum adhibuit: vulnera in cordibus videbat; et unde vulnera cordium curaret, in corpore cicatrices ferebat.

IV. Sic ergo credamus. Scio quia sic creditis: sed ne forte in agro isto Domini sit herba mala, etiam eos alloquor quos non video. Nemo credat de Christo, nisi quod de se credi voluit Christus: ante quem nobis expedit, ut credamus quod credi de se voluit, qui nos redemit, qui salutem nostram quaesivit, qui pro nobis sanguinem fudit; qui pro nobis quod non ei debebatur pertulit, qui nobis quod nobis non debebatur attulit: hoc credamus. Christus quid est? Filius Dei, Verbum Dei. Quid est Verbum Dei? Quod dici non potest per verbum hominis, hoc est Verbum Dei. Quæris a me, quid sit Verbum Dei? Si tibi vellem dicere quid sit verbum hominis, non explico, fatigor, hæsito, succumbo, non possum explicare vim verbi humani. Ecce antequam dicam vobis, quod volo dicere, jam verbum est in corde meo; nondum a me dic-

¹ Luc. xxiv, 38, 39.

tum est, et apud me est: dicitur a me, et pervenit ad te, et non recedit a me. Intenditis, ut audiatis verbum a me, mentes vestras pasco, cum loquor. Divideretis inter vos cibum, si afferrem ventribus, nec totus perveniret ad singulos; sed quanto plures estis, tanto in plura frustra quod ponerem divideretis, et tanto minus quisque acciperet, quanto major esset accipientium multitudo. Modo autem cibum attuli mentibus; dico: Accipite, sumite, comedite: accepistis, comedistis, et non divisistis. Quidquid loquor, et omnibus totum est, et singulis totum est. Ecce quomodo non potest satis explicari, quantam vim habet hominis verbum: et dicitis mihi: Quid est Verbum Dei? Verbum Dei pascit Angelorum tot millia. Mente enim pascuntur, mente implentur. Implet Angelos, implet mundum, implet virginis uterum: nec ibi spatiat, nec hic angustatur. Quid est Verbum Dei? Ipse dicat: breviter de se dicit; sed magnum est quod dicit: « Ego et Pa- » ter unum sumus¹. » Nolo numeres, verba appende. Quid ergo? Plura verba de uno verbo non sufficiunt explicando. « Verbum ergo quod non potest explicari, caro » factum est, et habitavit in nobis². » Suscepit totum quasi plenum hominem, animam et corpus hominis. Et si aliquid scrupulosius vis audire; quia animam et carnem habet et pecus: cum dico animam humanam et carnem humanam, totam animam humanam accepit. Fuerunt enim qui hinc hæresim facerent, et dicerent quia anima Christi non habuit mentem, non habuit intellectum, non habuit rationem; sed Verbum Dei fuit illi pro mente, pro intellectu, pro ratione. Nolo sic credas. Totum redemit, qui totum creavit: totum suscepit, totum liberavit Verbum. Ibi mens hominis et intellectus, ibi anima vivificans carnem; ibi caro vera et integra: peccatum solum non ibi.

¹ Joan. x, 30. — ² Id. i, 14.

SERMO CCXXXVIII.

In diebus paschalibus, IX.

De eadem lectione Evangelii Luc. xxiv.

Prodit nunc primum ex veteri Vindocinensis Abbatiae codice annorum fere 800.

I. Sic sacra perennisque evangelica lectio nobis demonstrat verum Christum, et veram Ecclesiam, ne in aliquo eorum erremus, aut sancto sponso aliam pro alia subponamus, aut sanctæ sponsæ non suum virum, sed alium importemus. Ergo ne in aliquo eorum erremus, tanquam matrimoniales eorum Evangelii tabulas audiamus.

II. De Domino Christo non defuerunt, nec desunt, qui sic falluntur, ut eum veram carnem habuisse non crederent. Audiant, quod modo audivimus. In cœlo est, sed hic sonat: ad dexteram Patris sedet, sed inter nos loquitur. Ipse se indicet, ipse se manifestet. Quid opus est ut alium de illo testem quæramus? Ipsum potius audiamus. Apparuit Discipulis suis, et subito stetit in medio eorum. Cum legeretur audistis. Illi autem turbati sunt: existimabant enim se spiritum videre. Hoc est quod putant, qui eum veram carnem habere non credunt: Manichæi sunt, Priscillianistæ sunt, et aliæ quæcumque nec nominandæ pestes. Non enim putant Christum nihil esse, hoc non putant: sed spiritum putant esse, carnem non habuisse.

Quid tu catholica? quid tu sponsa, non adultera? Ergo quid tu, nisi quod ab eo didicisti? Non enim alium meliorem de illo quam ipsum testem invenire potuisti. Ergo quid tu? Et Verbum et spiritum hominis et carnem hominis Christum esse didicisti. Quid didicisti de Verbo? « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, » et Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud » Deum¹. » Quid didicisti de spiritu hominis? « Et incli- » nato capite tradidit spiritum². » Quid didicisti de carne? Modo audi. Ignosce illis qui hoc putant, quod prius errantes Discipuli putaverunt. Sed illi in errore non perseveraverunt. Nam hoc putaverunt Discipuli, quod hodie putant Manichæi, quod hodie putant Priscillianistæ, non fuisse veram carnem in Domino Christo, sed tantummodo spiritum. Videamus si dimisit eos errare. Videte quam malus sit error, quem medicus festinabat sanare, noluit confirmare. Putaverunt ergo se spiritum videre: et ille qui sciebat malas istas cogitationes esse, de eorum cordibus eradicans: « Quid turbati estis? dixit, quid turbati » estis, et cogitationes ascendunt in cor vestrum? Videte » manus meas et pedes meos: tangite, et videte quia spi- » ritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis ha- » bere³. » Tene contra omnes omnium insanas cogitationes, tene quod accepisti: alioquin peristi. Christus verum Verbum, Unigenitum, æqualis Patri, verus humanus spiritus, vera caro sine peccato. Hæc mortua est, hæc resurrexit, hæc pependit in ligno, hæc jacuit in sepulcro, hæc sedet in cœlo. Volebat Dominus Christus persuadere Discipulis, quia illud quod videbant, ossa et caro erant: sed tu contradicis. Ille ergo mentitur, et tu verum dicis? tu ædificas, et ille decipit? Quare mihi hoc voluit persuadere Christus, nisi quia sciebat quid mihi prodest credere,

¹ Joan. I, 1, 2. — ² Id. XIX, 30. — ³ Luc. XXIV, 38, 39.

et quid mihi nocet non credere? Sic ergo credite. Ipse est sponsus.

III. Audiamus et de sponsa : quia nescio qui rursus faventes adulteris, volunt veram subvertere, falsamque subponere. Audiamus et de sponsa. Cum ergo tetigissent pedes, manus, carnem, ossa; adjecit Dominus, et ait : « Habetis hic aliquid quod manducare¹? » ut etiam communicato cibo probaretur verus homo. Accepit, manducavit, dedit; et cum adhuc trepidarent præ gaudio, ait illis : « Nonne hæc dicebam vobis, cum adhuc essem vobiscum. » Quare modo non cum illis erat? Quid est, « Cum adhuc essem vobiscum? » Cum adhuc mortalis essem, quod et vos estis. Quid ergo dicebam vobis? « Quia oportebat impleri omnia, quæ scripta sunt in Lege et in Prophetis et in Psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas; et dixit eis : Quia sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis die tertia². » Tollite veram carnem, non erit vera passio, non erit vera resurrectio. Ecce habes sponsum : « Oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die. » Tene caput : audi de corpore. Quid enim modo debemus ostendere? Qui audivimus sponsum, agnoscamus et sponsam. « Et prædicari in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum. » Ubi? unde? quousque? « Per omnes gentes incipientibus ab Jerusalem³. » Ecce habes sponsam. Nemo tibi fabulas vendat, non latret rabies hæreticorum de angulo. Toto terrarum orbe Ecclesia diffusa est : omnes gentes habent Ecclesiam⁴. Nemo vos fallat : ipsa est vera, ipsa est catholica. Christum non vidimus, hanc videmus : de illo credamus. Apostoli e contra illum videbant, de ista credebant. Unam rem illi videbant, aliam

¹ Luc. xxiv, 41. — ² Ibid. 42-46. — ³ Ibid. 47. — ⁴ Forte habet Ecclesia.

credebant : et nos e contra unam rem videmus, aliam credamus. Videbant illi Christum, credebant Ecclesiam, quam non videbant : videmus et nos Ecclesiam, credamus in Christum, quem non videmus; et tenentes quod videmus, pervenimus ad eum quem nondum videmus. Cognoscentes itaque sponsum et sponsam, in tabulis eorum eos agnoscamus, ne in tam sanctis nuptiis litigemus.

SERMO CCXXXIX¹.

In diebus Paschalibus, X.

De resurrectione Christi secundum Marcum et Lucam.

I. HODIerno die jam ecce tertio audivimus ex Evangelio Domini nostri resurrectionem : quemadmodum me vobis locutum esse meministis : quoniam hoc moris est, ut secundum omnes Evangelistas resurrectio Domini recitetur. Marci Evangelium est, quod modo, cum legeretur, audivimus. Marcus autem meruit istam dispensationem, cum in numero illorum duodecim non fuisset, quemadmodum et Lucas. Nam cum sint quatuor Evangelistæ, Matthæus, Joannes, Marcus et Lucas; duo sunt ex illis duodecim Apostolis, id est, Matthæus et Joannes. Sed illorum præcessio infœcunda non fuit, ut consequentes comites non haberent. Marcus et Lucas Apostolorum non pares, sed supares fuerunt. Ideo namque voluit Spi-

¹ Alias de Tempore 146.